

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/6695,Obchody-66-rocznicy-wyzwolenia-niemieckiego-obozu-koncentracyjnego-KL-Dachau-1-m.html>
20.03.2026, 01:32

Obchody 66 rocznicy wyzwolenia niemieckiego obozu koncentracyjnego KL-Dachau – 1 maja 2011

01.05.2011

„Den Toten zur Ehre – Den Leben zur Mahnung”

Ku czci zmarłych – Żywym ku przestrodze

(słowa wyryte na pomniku przy krematorium KL Dachau)

W niedzielę 1 maja 2011 r. na terenie byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego Dachau w 66. rocznicę jego wyzwolenia odbyły się uroczystości zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet Dachau (CID) i Bawarską Fundację Miejsc Pamięci.

KZ-Dachau, założony 22 marca 1933 roku w pobliżu miasteczka Dachau w Bawarii, w latach 1939-1945 był centralnym ośrodkiem eksterminacji setek tysięcy ludzi z całej Europy. Największą ofiarę ponieśli Polacy i polscy kapłani. Dzisiaj były obóz koncentracyjny Dachau jest nie tylko miejscem pamięci i zadumy nad losem ofiar, ale również ważną placówką edukacji historycznej i etycznej. Zadaniem tego miejsca jest nigdy nie zapomnieć. Wiliam W. Quinn, oficer U.S. Army, napisał w sprawozdaniu z wyzwolenia obozu: „Dachau 1933-1945 pozostanie na zawsze jako jeden z najstraszliwszych w historii symboli barbarzyństwa. Oddziały nasze zastały tam widoki tak straszne, że aż nie do uwierzenia, okrucieństwa tak ogromne, że aż niepojęte dla normalnego umysłu. Dachau i śmierć są synonimami”.

Uroczystości rozpoczęły się w Klasztorze Sióstr Karmelitanek pw. Świętej Krwi nabożeństwem ekumenicznym celebrowanym przez księży katolickich, ewangelickich i kościoła prawosławnego. Po uroczystościach w Karmelu i Żydowskim Miejscu Pamięci odbyło się spotkanie przed krematorium, prowadzone przez przewodniczącego społeczności obozowej Dachau, 91-letniego byłego więźnia – Maxa Mannheimera, który wspominał ofiarę ponad 40 tysięcy istnień ludzkich zamordowanych w okrutny sposób w obozie. Symbolicznym gestem uroczystości było wręczanie przez byłych więźniów obozu białych róż młodzieży na znak zachowania ciągłości pamięci o wydarzeniach wojennych przez następne pokolenie oraz jako symbolu cywilnej odwagi, której, jak podkreślił vice prezydent CID Max Mannheimer, brakuje w dzisiejszych czasach. Centralnym punktem obchodów było złożenie wieńców na placu apelowym pod Ścianą Pamięci Narodów przez delegacje bawarskiego rządu, miasta Dachau, organizacji byłych więźniów oraz korpusu konsularnego państw okupowanej przez Niemców Europy. Polskę reprezentował Konsulat Generalny w Monachium w osobach Pani Konsul Elżbiety Sobótki i Pani Wicekonsul Anety Berdys, Instytut Pamięci Narodowej reprezentowała Anna Jagodzińska. Niezależnie, jako członek Międzynarodowego Komitetu Dachau wieniec złożył jedyny obecny na uroczystościach polski były więzień obozu – Pan Eugeniusz Szopski, żołnierz AK i uczestnik Powstania Warszawskiego.

Przed złożeniem wieńców głos zabrał m.in. reprezentant rządu państwa Bawarii – sekretarz stanu w Bawarskim Ministerstwie Oświaty Thomas Kreuzer, który podkreślił, że współcześni obywatele Niemiec nie ponoszą winy za zbrodnie hitlerowskie, ale są odpowiedzialni za to, by się one nigdy więcej nie powtórzyły. Dzień wyzwolenia obozu był szczęściem dla tych, którzy przeżyli, ale jednocześnie dniem żałoby i smutku z powodu 41.500 ofiar KZ-Dachau. Obecny Przewodniczący

Międzynarodowego Komitetu Dachau Peter Dietz de Loos wyraził brak zrozumienia dla niemieckiego wymiaru sprawiedliwości, który nadal uznaje dekret Hitlera z 1943 r., na podstawie którego przyznano obywatelstwo niemieckie wolontariuszom holenderskim, którzy wstąpili do SS. Uniemożliwiło to wydanie skazanego w Holandii na dożywocie Klaasa Carel Fabera. W uroczystościach uczestniczyli byli prezydent Chorwacji (w latach 2000-2010) Stjepan Mesic.

Należy przypomnieć, iż do 1965 r. na terenie byłego obozu mieszkali niemieccy przesiedleńcy ze Śląska, Pomorza, Czech. Po 1965 roku z inicjatywy i według planów byłych więźniów Dachau, którzy zrzeszyli się w Międzynarodowym Komitecie Dachau (CID) i z poparciem bawarskiego rządu powstało Muzeum Pamięci Dachau. W latach 1996-2003 przygotowano nową ekspozycję. Od 2005 roku funkcjonuje jako Obóz Koncentracyjny - Miejsce Pamięci Dachau. W 1984 roku obóz wpisano na listę obiektów chronionych przez UNESCO. Każdego roku Muzeum odwiedza około miliona osób. Barbara Distel, Dyrektor Muzeum, 2 maja 2003 roku, w dniu otwarcia wystawy Muzeum Pamięci Dachau, powiedziała: „W latach II wojny światowej więźniowie tworzyli »europejską wspólnotę«. W społeczności tej obok strachu i rozpacz, cierpienia i śmierci były także momenty, w których więźniowie, pokonując bariery kulturowe i językowe, pomagali sobie wzajemnie. Reszta zupy, pocieszające słowo [...] wzbudzały nowe siły żywotne i wzmacniały nadzieję na przeżycie”.

Do 1970 roku na terenie obozu nie było żadnej informacji, że tutaj ginęli także Polacy. W dniu wyzwolenia w samym obozie na 33 tysiące wyzwolonych 10 tysięcy stanowili polscy więźniowie. Toteż w 1972 roku polscy kapłani na ścianie Kaplicy Śmiertelnego Lęku Chrystusa, znajdującej się na terenie byłego obozu, umieścili tablicę. Napis w języku polskim brzmi: „Tu, w Dachau, co trzeci zamęczony był Polakiem. Co drugi z więzionych tu księży polskich złożył ofiarę życia. Ich świętą pamięć czczą księża polscy - współwięźniowie”.

Tematem przewodnim ekspozycji jest „Droga Więźnia”, przedstawiająca historię obozu koncentracyjnego w Dachau. Skazani na Dachau przekraczali bramę z napisem „Arbeit macht frei” (Praca czyni wolnym), by znaleźć się na terenie obozu, z którego jedynym wyjściem była droga przez komin krematorium.

Śladami zbrodni dotarłam do kościoła Ostfriedhof Sankt Martins Platz w centrum Monachium. Wryty na niewielkim kamiennym obelisku napis przypomina, że tutaj przywożono i kremowano zamordowanych w KL Dachau. Następnie prochy więźniów przewożono i chowano na starym monachijskim cmentarzu Perlacher Forst. Dzisiaj w zaciszu cmentarza, w Gaju Pamięci, spoczywają w urnach pod 44 bezimiennymi płytami. Wśród nich prochy zamordowanych Polaków.

Po wyzwoleniu setki więźniów zmarło z powodu epidemii tyfusu i z wycieńczenia. Chowano ich na cmentarzu Leitenberg, niedaleko Dachau. Na cmentarzu Waldfriedhof spoczywa 5.000 pomordowanych w KL Dachau.

Każdego roku w Dachau z miejsca, gdzie stoi symboliczny pomnik idących więźniów, organizowany jest „Marsz Śmierci II” pod hasłem „Przeciw Zapomnieniu - dla Demokracji”. Napis na pomniku brzmi: „Tutaj wiodła w ostatnich dniach wojny w kwietniu 1945 roku męczeńska droga więźniów z obozu koncentracyjnego Dachau, naprzód w nieznane”.

Uwagę zwiedzających przykuwają powstałe na ternie b. obozu miejsca kultu religijnego: katolicka Kaplica Śmiertelnego Lęku Chrystusa (1960 r.), Żydowskie Miejsce Pamięci (1967 r.),

Ewangelicki Kościół Pojednania(1967 r.), Klasztor Sióstr Karmelitanek Przenajdroższej Krwi Chrystusa (1964 r.), Kaplica pamięci Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego (1995 r.).

W dniu 4 maja br. – złożeniem wieńców na kwaterze polskich oficerów na cmentarzu w Murnau – zmarłych w trakcie wojny i po wyzwoleniu oflagu oficerskiego VII A w Murnau – przedstawiciele Konsulatu RP (Konsul Generalny Elżbieta Sobótka, wicekonsul Aneta Berdysz) oraz przedstawiciele władz miasta (burmistrz dr M. Rapp, dyr. archiwum miejskiego dr Hruschka) i polscy oficerowie ze szkoły NATO w Oberammergau uczcili 66 rocznicę wyzwolenia oflagu przez armię amerykańską i pamięć poległych. Wkrótce miejsce, w którym znajdował się podczas wojny oflag – obecnie koszary wojskowe, zostanie upamiętnione tablicą ufundowana przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Uroczystości w Dachau dokumentował towarzyszący mi reżyser Rafał Wieczyński (twórca filmu „Popiełuszko”). Rafał i Julia Wieczyńscy realizują filmu o życiu i działalności misyjnej w Afryce jezuitę, kard. Adama Kozłowieckiego, b. więźnia KZ Dachau. Rozmowy w Konsulacie RP w Monachium z Panią Konsul Elżbietą Sobótką dotyczyły współpracy z IPN. Należy podkreślić, iż Pani Konsul jest bardzo zaangażowana w upamiętnianie miejsc martyrologii Polaków na terenie Niemiec. Toteż współpraca z IPN jest niezbędna. Dzięki jej inicjatywie zwiedzający Muzeum KZ Dachau mogą już w tym roku korzystać z przewodnika – tekstu w j. polskim.

Dzień wcześniej, w piątek 29 kwietnia 2011 r., odbyła się uroczystość zaprezentowania nowo powstałej „Księgi Pamięci ofiar Dachau”. Księga zawiera 32099 nazwisk zidentyfikowanych osób zamordowanych lub zmarłych w KZ Dachau i jego podobozach. Do pełnej listy brakuje 8330 niezidentyfikowanych osób. Księga jest pierwszym opracowaniem całej listy zmarłych więźniów. Powstała dzięki zaangażowaniu Dyrekcji Muzeum byłego Obozu Dachau oraz pracowników archiwum obozowego. Obywatele polscy są największą grupą narodowościową wśród ofiar KZ Dachau.

Moje „spotkanie” z KZ Dachau zakończę słowami 99-letniego byłego więźnia obozu ks. Leona Stępnika: „Dzień dzisiejszy nie może być powodem do oskarżenia kogokolwiek, do chęci odwetu, do rozdrobnienia win przeszłości, ale czasem pojednania”.

Anna Jagodzińska
hiostoryk, st. kustosz BUiAD IPN

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

